

CAMILLA JACQUART'IN RAPORUNA GÖRE ATATÜRK DÖNEMİNDE TÜRK EKONOMİSİ

Durdu Mehmet BURAK

Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kırşehir.

Özet

“London General Press” ismindeki haber gazetesinin İstatistik Genel Müdürü Camille Jacquart’ın “Türkiye’nin Ekonomik Geleceği” başlıklı raporu yaklaşık 4000 kelimedir. Camille Jacquart’ın raporu üç ayrı bölümden oluşmaktadır. Raporun birinci bölümü “Türkiye’deki Nüfus Sayımından Rakamlar ve Gerçekler” başlığını taşımaktadır. Raporun ikinci bölümü “Türkiye’nin Mali ve Dış İlişkileri”ni içermektedir. Raporun üçüncü ve son bölümü ise “Türkiye’de Yabancı Yatırımcılar/Girişimciler İçin Fırsatlar” başlığı altında verilmiştir. Atatürk dönemi Türk ekonomisi ile ilgili tarım, ticaret, iktisat üzerine yazılmış, yerli ve yabancı, seçkin bilim adamlarının; eserleri, makaleleri ve raporları en ince detayına kadar incelenmiştir. İncelemeler neticesinde elde edilen bilgi ve bulgular arşiv belgeleriyle desteklenerek ekte verilmeye çalışılmıştır. Daha müreffeh, daha istikrarlı bir Türkiye yaratmak için genç Türkiye Cumhuriyeti’nin millî mücadeledeki azmi, kararı ve iradesi, uluslar arası arenada gerek ekonomistlerin gerekse gazetecilerin ilgi odağı olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Basın, Ekonomi, Atatürk, Millî Mücadele

THE TURKISH ECONOMY ACCORDING TO CAMILLA JACQUART’S REPORT DURING ATATURK PERIOD

Abstract

Camille Jacquart, Director General of London General Press wrote a report about 4000 words regarding with Turkish economy, titled “The Economic Future of Turkey”. The report of Camille Jacquart comprises three parts. The first part of the report is about the “Facts and Figures from Census” in Turkey. The second part of the report is about the “Finance and Foreign Relations” of Turkey. The third and the last part of the report are “Opportunities for Foreign Enterprise” in Turkey. Information about the Turkish economy during Atatürk has been tried to be given after searching an archive documents and reading a number of domestic and international studies, articles and selective books which have been written about the Turkish economy, industry, agriculture and trade. The national struggle and determination of the young Turkish Republic in order to reach a better prospect and financial benefits drew the attention of the international economists as well as the journalist.

Key Words: Press, Economy, Atatürk, National Struggle

Giriş

19. yüzyılda Osmanlı Devleti, Avrupa için açık bir pazar haline gelmişti. Kapitülasyonlar sayesinde, yabancı sermaye Türkiye’ye yerleşerek, güzel ülkemizin şah damarını kısıp altına almış ve böylece Türkiye ekonomisinin temelinden sarsılmasına neden olmuştur.

1920–1922 yılları, ülkemiz için savaş dönemi olmuştur. Bu dönemde Kurtuluş Savaşı yaşanmıştır. 1920’de yeni Türk devleti kurulduğunda, Osmanlı döneminden kalan çok kötü bir ekonomi, miras olarak alınmıştır (Davison, 1988: 6). Bu kötü ekonomik şartlar içinde sınırlı kaynaklarla bir bağımsızlık savaşı verilmeye çalışılacaktı. Ancak başka sorunlar vardı. Çünkü geçmiş on yıl cephelerde düşmanla savaşılmıştı, şimdi de bu sorunlardan bir yenisine geçiliyordu. Ülke kaynakları sınırlıydı ve sadece İstanbul Hükümeti’nden kaçırılabilen kaynaklar kullanılmaya çalışılıyordu. Savaş yıllarında ülke kaynakları zorunlu olarak ordu emrine verilmişti. Seferberlik ilan edilmişti (Burak, 2004: 65). O nedenle savaş ekonomisi koşullarını uygulamak kaçınılmaz olmuştu. Dolayısıyla doğrudan bir ekonomi politikası arayışları içine, arzu edilen düzeyde girilememiştir.

Kongrelerin finanse edilmesi ile başlayan mali sıkıntılar, daha sonra ağırlaşarak sürmüştür. 1923’te TBMM açıldığında parasal kaynaklar çok sınırlı idi. Dış yardım almak oldukça zordu. Ülkenin her tarafına ulaşamıyordu, bunda İstanbul Hükümeti’nin rolü büyüktü. Bu bakımdan o yıllarda, savaş ihtiyaçları karşılanmaya çalışılmıştır. Silah ve savaş malzemeleri için gerekli kaynak yaratılması çabaları içinde olunmuş, savaşın gerekli kıldığı arayışlar karşısında yine halka başvurulmuş ve mali destek öz kaynakla sağlanmaya çalışılmıştır. Kendi imkanları ile yeterli olma yoluna gidilmiştir. Dolayısıyla, ekonomik politikalar belirlemek ve kalkınmaya yönelik yollar aramak sonraki yıllara bırakılmıştır. Böylece 1920–22 savaş yılları ile 1923 yılı ekonomik imkanların savaşa yöneltildiği çok zorlu yıllar olmuştur.

Kurtuluş Savaşı sona erdiğinde, Türk milleti tam anlamıyla yorgun, bitkin ve yoksul düşmüştü. Savaş, zaten sınırlı olan kaynakları tamamen tüketmişti. Sanayi yoktu. Birçok işletme yabancıların elindeydi. Jacquart’a göre yabancı sermayedarlar Türk ekonomisini bir kene gibi kemirip aile boyu karınlarını doyurduktan sonra ortada yeterli derecede bal alacak çiçek kalmayınca Türkiye’yi birer birer terk ediyorlardı. Yerli sermaye zaten yoktu. Osmanlı döneminin olumsuz uygulamaları ve pasif politikaları ülke kaynaklarını kurutmuştu. Osmanlı Devleti’nin bu başarısız ekonomi politikasını, yeni Türk devleti idarecileri unutmamıştı. Türkiye’nin her türlü zorunlu ihtiyaç (şeker, kumaş vb.) maddeleri dışarıdan geliyordu. Halkın temel ihtiyacı olan gıda, giyim, sağlık gibi hayati ehemmiyeti olan maddeler başta olmak üzere her bakımdan dışa bağımlı durumdaydı. 1929 yılında ülkemizin toplam nüfusu 13.660.275 idi (Jacquart, 1929: 2). (EK–2) Halkın % 65’i tarımla uğraşıyordu. Bir tarım ülkesi olduğumuz halde tarım çok geriydi ve ilkel şartlarda tarım yapılıyordu (Jacquart, 1929:3). Tarım için kullanılan tarım aletleri son derece ilkel ve çiftçiler adeta karın tokluğuna çalışıyorlardı. Böyle zor şartlarda Kurtuluş Savaşı kazanılmıştı, ancak şimdi de refaha ulaşmak için ekonomi ve kalkınma savaşı vermek gerekiyordu.

Bütün bunların bilincinde olan Atatürk, hemen savaşın bitiminde, ekonomik programını belirlemek üzere 17 Şubat–4 Mart 1923 tarihleri arasında İzmir İktisat Kongresi’ni toplamıştır. Kongrede çiftçi, tüccar, sanayici, işçi vb. sorunları ortaya konulacak ve bu sorunlara ortak çözüm yolları aranacaktı (Gül, 1996: 309,313).

Atatürk, 1 Mart 1922’de TBMM’de yaptığı bir konuşmada şu hususlara temas etmişti:

“Avrupa rekabeti yüzünden, mahvolmuş ve ihmal edilmiş olan sanayi ve ziraatı ihya ve çağdaş vasıtalarla teçhiz etmek.

Umumi çıkarları doğrudan doğruya ilgilendiren kurumlar ve ekonomik teşebbüsleri gücümüz nispetinde devletleştirmek.

Madenlerimizde, diğer ekonomik konularda ve bayındırlık işlerinde kullanılmak isteyen sermayenin sahiplerine hükümetçe her türlü kolaylığı göstermek” (Atatürk, 1989: 236,260).

Atatürk, İzmir İktisat Kongresi'nin açış nutkunda iktisadî konuların önemini belirtmiş ve Türkiye'nin önemli iktisadî sorunları üzerinde durmuştur. Büyük zaferden tam beş ay sonra, yani Lozan Barış Görüşmeleri'nin kesintiye uğradığı bir sırada toplanan kongrenin, iktisadî sorunlara öncelik verildiğini göstermesi açısından önemi çok büyüktü. Bu kongreye katılan çiftçi, tüccar, sanayici ve işçi gruplarının faaliyetlerine ilişkin esaslar kabul edilmişti. Bu esasların en önemlileri şunlardır:

“Devlet, özel sektörün gerçekleştiremediği çalışmalara bizzat el atarak iktisadî açıdan görevlerini yerine getirmelidir.

Yurtiçi hammadde üretimine dayalı sanayi dalları kurulmalıdır.

Özel teşebbüsü kredilendirecek bir devlet bankası kurulmalıdır.

Küçük imalattan, büyük işletmeye bir an evvel geçilmelidir.

Yabancıların kurdukları tekellerden kaçınılmalıdır.

Sanayi desteklenmeli ve millî bankalar kurulmalıdır”. (Eroğlu, 1990:291)

Bu kararlar, Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte yeni Cumhuriyet hükümetlerine ışık tutacak ve bu kararlar ile ekonomik alanda önemli mesafeler kaydedilecektir. Bu kararlar, sadece ekonominin düzenlenmesine ilişkin karar ve uygulamalardan ibaret değildir. Bu karar ve prensiplerin bir kısmı doğrudan doğruya ekonomiye müdahale etme, teşebbüs kurma ve işletme ile ilgilidir. Bu sebepten ötürü esasları İzmir İktisat Kongresi'nce tayin edilmiş olan sistem karma ekonomi sistemi oluyordu (Serin, 1982: 8,10).

İzmir İktisat Kongresi'nden özel sektör ağırlıklı ekonomi programı çıkmıştır. Dolayısıyla 1923–1930 döneminde liberal ekonomi politikası benimsenmiştir.

Tarım

Tarımsal üretimi artırarak vatandaşı daha iyi beslemek, bu etkinliği geliştirerek gelir sağlayıcı bir duruma getirmek; her şeyden önce köylünün yaşama biçimini iyileştirmekle mümkün olabilirdi. Devletin ekonomik yapısı ilk plânda tarıma dayalı olduğundan bu bir zorunluluktur.

Köylünün durumunu iyileştirmek için ilk tedbir onu parasal yönden rahatlatmaktır. Osmanlı maliyesinin en sağlam geliri, ürün üzerinden peşin olarak alınan âşar vergisiydi. Köylünün bu ağır vergiyi vermeye çoğu kez gücü yetmez, köylü ezilir ve bunalırdı. Hatta bu yüzden bazen köylünün evini barkını bırakıp kaçtığı bile olurdu. İşte Cumhuriyet yönetimi cesur bir karar alarak, 17 Şubat 1925 tarih ve 552 sayılı “Âşar'ın İlgasıyla Yerine İkâme Edilecek Vergi Hakkında Kanun”la âşar vergisini kaldırmış, yerine “Mahsulâtı Araziye (Toprak Ürünleri) Vergisi”ni koymuştur (Turan, 1981: 291). Devlet bunu yapmakla çok önemli rakamlara varan büyük bir gelirden vazgeçiyordu. Ancak bu, uzun sürede olumlu sonuçlar meydana getirdi. Köylü rahatlayınca tarımsal üretimi artırdı, öyle ki, tahıl üretimi dört katına çıktı (Turan, 1981: 289,320).

Bundan sonra köylüye ucuz kredi vermek gerekiyordu. Köylünün makine, tohum vb. ihtiyaçlarını gidermesi için bu önemliydi. Bu amaçla Ziraat Bankası'nın imkânları artırıldı. Tarım Kredi Kooperatifleri kuruldu (Öner, 1981:106).

Köylünün ürettiği mahsulleri aracısız olarak satabilmesi için sermayeye ihtiyaç vardı. Aksi durumda araçlar malı köylünün elinden ucuza, yok pahasına alırlardı. Bunu önlemek için kooperatifçiliğin gelişmesi gerekiyordu. Belli bir üretim dalında çalışan köylüler bir araya gelerek el birliği ile ürünlerini değerlendirebilme imkânına sahiptiler. Cumhuriyet döneminde bu konuya önem verilmiş, çiftçi kooperatif kurmak ve organize olmak için özendirilmiştir.

Tarımsal üretimi artırmak için bundan başka tedbirler de alınmıştır. Köylüye ucuz tohum sağlanması, tahılların depolanması ve tarımsal hastalıklarla mücadele yolunda büyük adımlar atılmıştır. Ayrıca bilimsel araştırmalar yapılmış, bu amaçla 10 Haziran 1933 tarihinde Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü Kanunu kabul edilmiştir (www.agri.ankara.edu.tr).

Ticaret

Üretilen malların dağıtılması ve tüketicinin eline ulaştırılması ticaretin konusudur. Ticaret etkinliğinin üretimle birlikte gelişmesi gerekir. Ticaret gelişirse hem vatandaşa daha iyi hizmet verilir, hem yeni iş alanları açılır, hem de sermaye birikimi olur.

Osmanlı döneminde Türklerin ticaretle uğraştıkları pek görülmemektedir (Jacquart,1929:). Kapitülasyonlarla Türk ticaretine egemen olan yabancılar, Rum ve Ermeni asıllı Osmanlı vatandaşlarını kullanarak tüm ticaret etkinliğini ellerine geçirmişlerdi.

Kapitülasyonlar kaldırılıp Rumlarla Ermeniler de yurttan gidince, Türk Millî ticaretini yaratmak gerekiyordu. Devlet bu alanda büyük çabalar harcamıştır. Atatürk, elinde biriken paralarla ilk özel banka olan İş Bankası'nı kurdurdu (Öner, 198: 106). Bankanın açılmasıyla iş sahiplerine kredi bulma imkânı doğdu. Banka hızla gelişti, Türk ticaret hayatının vazgeçilmez bir ögesi oldu. Millî tüccar da yavaş yavaş gelişme ortamı buldu.

Kapitülasyonlar, Türk ekonomisini öylesine bir cendereye koymuştu ki, Türkiye'nin denizlerde bile ticaret yapma hakkı elinden alınmıştı. Türkler kendi denizlerinde, kendi iskeleleri arasında gemi işletemezlerdi. Bu, akla, mantığa aykırı durum ancak 1926'da kabul edilen bir kanunla ortadan kaldırıldı. Bu kanun gereğince, kabotaj yani Türk denizlerinde gemi işletme hakkı, yalnız Türkiye'ye ait olacaktı. (Yalçın-Turan-Ekincikli-Gedikli, 2002: 194,195).

Bir yandan da yabancıların kurduğu ticaret işletmeleri birer ikişer satın alınarak Millî ekonomi ilkesinin uygulanması sürdürülmüştür (Burak, 2004: 73).

Sanayi ve Madencilik

Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye'de hiçbir alanda sanayinin olmadığı bir gerçektir. Bu durum Türk ekonomisini tamamen dışa bağıyor, Millî ekonomi ilkesinin tam anlamıyla gerçekleşmesini önliyordu.

Yeni Türk Devleti'nde her alanda sanayileşme şarttı. Bundan vazgeçilemezdi. Devlet önceleri bu işle doğrudan doğruya ilgilenemedi. Sanayileşmeyi özel ellere bıraktı. Özel kişilerin rahat çalışabilmeleri için de 1926'da bir Teşvik-i Sanayi Kanunu

(Sanayii Özendirme Yasası) çıkarıldı (Öner,1981: 106,107). Ama bütün çabalara rağmen elinde sermayesi ve gerekli kadrosu olmayan özel girişimci bu işi başaramadı. Sadece Uşak'ta bir şeker fabrikası ve ufak çapta bir dokuma sanayi kurulabildi. Bunun üzerine devlet sanayileşme işini kendi üzerine alma gereğini duydu. 1933 yılında devlet eliyle temel sanayiinin kurulmasını öngören Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı kabul edildi (Ökçün, 1968:2). Bu plân çok büyük bir başarı ile uygulandı ve önemli devlet işletmeleri kuruldu. Malatya, Kayseri ve Bursa'da Merinos Fabrikaları, bugünkü tekstil sanayinin ilk öncüleridir.

Gemlik'te yapay ipek, Paşabahçe'de cam, Beykoz'da deri fabrikaları, İzmit'te büyük bir kâğıt sanayii kuruldu. Türk tarihinde ilk kez ağır sanayi kurulmasına girişildi. Karabük'te ilk demir-çelik işletmesi açıldı. Bunların yanı sıra devlet eliyle şeker fabrikaları da açılmış, çeşitli atımlara girilmiştir (Öner, 1981:106-107). İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı hazırlandığı zaman İkinci Dünya Savaşı çıktı. Bu yüzden bu plân uygulanamadı. Ama Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı ile gerçekleştirilen sanayi işletmeleri savaş sırasında ülkenin belli başlı temel ihtiyaçlarını karşılayabildi.

Osmanlı döneminde taş kömürü ve linyitten başka maden işletmesi yoktu. Yeraltı kaynaklarının yerleri, nitelik ve nicelikleri bilinmiyordu. Cumhuriyet döneminde sanayileşme başlayınca madenleri tanımak ve işletmek zorunluluğu doğdu. Bu konuda bilimsel araştırmalar yapmak için Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü kuruldu (<http://www.mta.gov.tr/mta/mta.asp>). Birçok maden bölgesi işletmeye açıldı. Bu sayede ağır sanayinin ihtiyaçları karşılandı. Bugünkü maden sanayinin de devlet eliyle temelleri atıldı.

Camille Jacquart (Jacquart, 1929:4) tarafından yapılan araştırma verilerine göre; Türkiye'de 1927 yılında tarımdan elde edilen gelir miktarı 337 milyon Türk Lirası'dır ve bunun yüzde yetmişini tahıl ürünleri içermektedir. Canlı hayvan ticaretinden elde edilen gelirin miktarı ise 650 milyon Türk Lirası olarak tahmin edilmektedir. Bir Türk Lirası, 1.06 İngiliz Pound'a eşittir. (Jacquart, 1929: 4). (EK-4)

İzmir İktisat Kongresi'nde alınan kararlar doğrultusunda millî sanayiinin gelişmesini sağlamak üzere 28 Mayıs 1926'da Teşvik-i Sanayi Kanunu çıkarıldı. Gümrük Tarife Kanunu yerli sanayiinin korunması amacıyla yeniden tanzim edildi. Sanayicilere kredi imkânları sağlandı.

Camille Jacquart'ın 1929 yılında ortaya koyduğu raporda; Türkiye'nin 1927 yılındaki ekonomi ve sanayi alanındaki rakamlara bakıldığında; toplam 65.245 işletmenin yüzde 43,6'sı tarım, evcil hayvanlar, balık ve av ürünleri sanayiinde yoğunlaşmıştır. Maden sanayii, maden işleme ile makine onarımı ve imalatı yüzde 22,6'lık payla ikinci sırada gelmektedir (Jacquart, 1929: 5,6).

Sanayileşmeye gidilirken ulaşım meselesi halledilmiştir. 1925-33 yılları arasında 2040 km demiryolu yapılmış, 1933-1938 yılları arasında buna 963 km daha ilâve edilmiştir.

Yabancı şirketlerin, ellerindeki imtiyazlar satın alınarak millileştirilmiştir. Bütün mali zorluklara rağmen 1928-1938 yılları arasında yabancı şirketler devletleştirilmiştir. Camille Jacquart'a göre; Türkiye'de 4.850 sanayi makinesi kurulmuştur. Bu makinelerin çoğu 163.548 beygir gücündedir. 87.223 beygir gücündeki makinelerin 2.585'i elektrikle çalışan makinelerdir. Türkiye'de sanayi üretiminin rakamsal değeri 433 milyon Türk Lirası olarak tahmin edilmektedir. Bu tahmini bedelin yüzde 65'ini tarım ürünleri teşkil etmektedir. Tekstil ürünlerinin ekonomideki payı yüzde 18 ile başı çekmektedir.

Yukarıda sıralanan tedbirlerin alınmasına karşın ülkede fertlerin elindeki sermayenin yetersizliği, temel ihtiyaçların sağlanması için gerekli büyük yatırımların yine devlet eliyle yapılmasını gerektirmiştir. Bu, faaliyetlerin büyük bir heyecanla yürütülmesine neden olmuş ve çıkarılan yeni kanunlar, ülkeye eski kanunlarla mukayese edilemeyecek ölçüde bir canlanma getirmiştir. İngiliz vatandaşı ekonomi uzmanı, yazar ve yorumcu olan Camille Jacquart, Türkiye ile ilgili düşüncelerini şöyle dile getirmiştir: “Aydın, ileri görüşlü bir hükümetin sayesinde Türkiye son derece bitkin görünümünden yavaşça kurtulan, ileriye dönük şekilde ilerleme gösteren, istikbal vaat eden ve ülkenin her yerinde bu duyguyu vatandaşlarına hissettiren bir başarı yakalamıştır. Bu durum uzun süre geçmeden her alanda ve bütün ülke sathında iyileşme göstermiştir”. (EK-6,7)

Atatürk dönemi maliye siyasetinde temel olarak kabul edilen, “Denk Bütçe” uygulamasıdır. Bu tercih, ekonomik büyümede “enflasyonist” politikaları tercih ederek, büyümenin faturasını halka yükleyen yaklaşımların benimsenmediğini, yükün dengeli olarak dağıtılmasının daha uygun bulunduğunu göstermesi bakımından dikkat çekicidir (Ertan,1999: 286).

Mustafa Kemal Paşa İzmir’de, İktisat Kongresi’nde yaptığı konuşmada şunları söylemiştir:

“...Siyasi, askeri zaferler ne kadar büyük olursa olsun ekonomik zaferlerle taçlandırılmazlarsa, kazanılacak başarılar yaşayamaz ve sürekli olamaz. Yeni Türkiye’imizi lâik olduğu kuvvete yükseltebilmek için birinci derecede ve en çok ekonomimize önem vermek mecburiyetindeyiz. Zamanımız tamamen bir ekonomi devrinden başka bir şey değildir. Milli hâkimiyet ise ekonomik hâkimiyetle kuvvetlenmektedir. Yeni devletimizin, yeni hükümetimizin bütün esasları, bütün programları ekonomi programından çıkmalıdır”(Akbank,1981: 67).

Camille Jacquart, yeni hükümetle ilgili olarak şunları söylemektedir: “Yeni hükümetin, yoğun çalışmaları ve uygulamaları, ülkenin ekonomik problemlerini çözme ve ülkeyi çağdaş ülkeler seviyesine çıkartma girişimleri inkâr edilemez. Hatta hükümetin gerçekleştirdiği çok miktarda proje mevcuttur. Şu an yapılanlar tamamen dikkate değer işlerdir; çünkü yedi asır süresince kökleşmiş fikirleri değiştirmek ve 1911–1923 arasında kesintisiz devam eden korkunç savaşımlardan sonra ülkeyi esenliğe çıkarmak elbette takdire şayan hadiselerdir”(Jacquart, 1929:7). (EK-7)

Atatürk’ün ekonomik politikalarının özünü aşağıdaki beş maddede görebiliriz:

- 1- Türkiye, dış ilişkilere açık, kendine yetebilen ekonomi.
- 2- Devletin üretim araçlarına sahip olacağı bir ekonomi.
- 3- Bireysel tasarrufları, ulusal tasarrufa dönüştüren ve sanayileşmeye ayıran plânlı ekonomi.
- 4- Siyasal tam bağımsızlığı gözetilen, dışa açık vermeyen ve dış borcu birikmeyen ekonomi.
- 5- Bilimi gerçek yol gösterici kabul eden, nesnel dünya koşullarında kendi kendini yöneten ve geliştiren tam bağımsız ulusal bilinç (Aysan, 1988: 105)

Bu nitelikler bir bütün olarak siyasal düzlemde cumhuriyetçi, lâik, devletçi, halkçı, ulusalcı ve devrimci ilkelerle Anadolu’daki ilk çağdaş devletin dokusunu oluşturmuştur.

Atatürk'ün nesnel dünya gerçeklerini bilimsel ilişkilendirme yöntemi ile kavrayıp, uygulaması; önemi dünya ölçeğinde ve ulusal düzeyde stratejik oluşundan gelen alanlarda, devletin üretim araçları, üretim miktarı ve dağıtımını mülkiyetine alması; Türkiye'nin iki dünya savaşını yıkılmadan atlatmasını sağlayan, Türkiye Cumhuriyeti'ni bugüne taşıyan temel güç olmuştur. Devletin öncülüğünde özellikle doğal kaynakları üretime dönüştürmek ve bu bağlamdaki girişimleri ve plânlı ekonomik işleyişi kurallarına göre desteklemek çabası, ülkemizde birçok ürünün üretilmesini, dış satımını sağlamıştır.

1924'te, savaşta tamamen kullanılmaz duruma gelen demiryollarının yenileştirilmesi ve geliştirilmesi çabaları ile ülkenin doğusuna kadar uzanan bir demiryolu ağı meydana geldi. Bu sayede, birbirinden kopuk olan ekonomi alanları artık bağlantıya kavuştu. Alman, Fransız ve İngilizlerin elinde bulunan demiryolu hatları kamulaştırılarak ulusallaştırıldı (Burak, 2004: 71, 89). Bu devletleştirme dalgası, uzun yıllardır yabancı sermayenin egemenliği altında bulunan ekonomik yaşamın öteki alanlarına da atladı. Madencilik alanında egemen olan Fransız ve İtalyan tekelleri; elektrikte Belçika şirketleri; sanayi girişimlerinde İngiliz firmaları; bankacılık alanında Fransız-Alman sermayesi; ticarete Amerikan ve İngiliz şirketleri devletleştirildi. 1940'ta yabancıların elinde sadece bir kısım ticaret şirketleri ile birkaç banka şubesi kaldı.

Bütün bunlar yapılırken, yabancı sermaye ülkemizi boykota yeltendi, bu boykotla yenemeyeceklerini ve sanayi kalkınmasını önleyemeyeceklerini anlayınca, boykotu kaldırmak zorunluluğunu duydular ve normal ilişkilere yöneldiler.

Bütün bunlar gerçekleştirilirken; 1929–1943 arası ödenen Osmanlı dış borçları, iki büyük bunalım ve savaş yıllarını da hesaba katmak gerek.

Plânlı sanayileşme ile geliştirilen bu süreç; zamana göre, önceliğine göre, verimliliğine göre ilkeleriyle sürdürülür. Bu üç ilke, plânlamanın merkezde masa başında yapılması değil, toplumsal ekonomik durumun çevreden, temelden alınan verilere göre planlanmasıdır. Bunları öngören ve bu öngörülerini sanayileşmeye yönelten bir planlama anlayışıdır. Bu bakış, bu yöneliş, bu yapılanış, yerli ve yabancı birçok ekonomist, toplumbilimci, politikacıya göre ilk kez uygulanmaktadır. Bu da Kemalizm'in önemli bir yanı olan özgünlüğün Türkiye'ye göreliliğinin bir kanıtıdır.

1929 yılında bütün dünyayı sarmış olan ekonomik bunalım, Türkiye'nin iktisadî ve sosyal gelişmesinde yeni bir dönem açmıştır. Özellikle 1933–38 yılları arasındaki döneme, Türk sanayiinin ilk ve plânlı kuruluş sayfası olarak bakılabilir. İlk beş yıllık kalkınma plâni 1934'te yürürlüğe konmuştur. Hammadde kaynakları, enerji sorunları, teknik personel problemi ciddiyetle ele alınmıştır. Malî dengenin korunmasına özen gösterilen bu dönemde dış ticaret açığı olmadan, enflasyona başvurmadan istikrarlı bir kalkınma programı tatbik edilmiştir (Cem, 1975: 298).

Bu dönemde yapılan yatırımlar daima devletçilik ilkesi adı altında yapılmıştır. Tarıma kıyasla; sanayileşmeye öncelik, eğitim ve nüfus artışına ağırlık verilmiştir.

Atatürk zamanında alınan tedbirler sonucu fert başına düşen milli gelirin yıllık ortalama artış hızında ve altın rezervlerinde önemli artışlar kaydedilmiştir. Tarımda, sanayide, ulaşımda ve bayındırlık hizmetlerinde ileri mesafeler kaydedilmiştir. Türk ekonomisi kendi kendine yetecek duruma gelmiştir. Bu yeterlilikteki en büyük faktör, Atatürk'ün ekonomi politikasındaki temel amacdır. Bu amaç; "İmtiyazsız ve sınıfsız

biçimde bütün halkın refahını yükseltmek, toplumun kısa zamanda kalkınabilmesi için de ekonomik ve sosyal kalkınmaya bir bütün olarak yaklaşılmıştır.” (Aysan 1980: 96; Öztörün 1988: 544; Yazıcı 1986: 109,116)

Atatürk döneminde ekonomik programın başarılı olmasının başında gelen en önemli faktörlerden biri; şüphesiz herkesin geliri oranında devlete vergi ödemesinin sağlanmasıdır. İkinci önemli faktör; devletin herkesin bütçesine göre adil olarak uyguladığı vergilendirme politikasıdır. Üçüncü faktör; alınan kararların ve tedbirlerin zaman kaybetmeden ciddi ve süratli bir biçimde uygulamaya konulmasıdır.

Atatürk; ülke çapında israfı önlemek, tasarrufu teşvik etmek ve yerli malı kullanımını özendirmek için gerekli her türlü siyasî ve hukukî tedbirleri almış ve böylece çok kısa zamanda sonuca gitmeyi başarmıştır. Atatürk, cumhuriyet döneminde alınan ekonomik önlemleri harfiyen ve kararlı bir biçimde uygulamıştır. Meselâ en ilginç ve önemli uygulamalardan biri; Afyon'a bağlı, Bolvadin'in Çonmu Köyü'nden Aziz oğlu Mevlüt ile Özburun Köyü'nden Süleyman oğlu Ali ve Abdullah oğlu Gazi'nin köy düğününde yaptıkları aşırı israf ve harcamaların yetkililer tarafından tespit edilerek haklarında soruşturma başlatılmasıdır. Yine ikinci bir olay; Bolvadin'in Devedere Köyü'nden Kadri oğlu Köse Mehmed, Karabacak oğlu Himmet ve Oruç oğlu Mustafa ve Muhtar ve Yörük oğlu Osman'ın da köy düğününde lüzumsuz masraf etmeleri sonucunda yakalanarak, süratli bir şekilde yasal sorgulamalarının yapılarak, haklarında tutuklama ve hapse mahkûmiyetlerine karar verilmesi hadisesidir (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 1926:82). Yani diğer bir ifadeyle düğün sahiplerinin yargıç önüne çıkartılması işlemidir. Düğün sahiplerinin yaptıkları özel ve lüks harcamalar yerli halkın psikolojik yapısını tahrip edeceği ve soysal barışı zedeleyeceği gerekçesiyle, haklarında hukukî takibat yapılmasına karar verilmiş, daha sonra da suçları sabit görülerek, düğün sahipleri birer ay hapis cezasına çarptırılmışlardır (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 1925: 81). (EK-10,11,12)

Ekteki belgelerin ışığı altında yapılan incelemelerden anlaşıldığı gibi, bu dönemde savaş ekonomisi yürürlükte ve ulusal kurtuluş için “göze göz, dişe diş” bir mücadele verilmekteydi. Çünkü Türkiye savaştan yeni çıkmış ve ülke ekonomisi bunalım içerisindeydi, Mustafa Kemal Atatürk, Türkiye'nin yaşadığı 1921 krizinin etkisini asgari düzeye indirebilmek ve ülkenin istikbali için gerekli olan tedbirleri almak zorunda kalmıştır (Néré, 1929: 2).

Dünyadaki ve Türkiye'deki ekonomik sorunların ciddi boyutlarda olması ve ulusal ekonominin keskin bir bıçak sırtında seyretmesi ülke idarecilerini zorunlu olarak caydırıcı tedbirler almaya yöneltmiştir. Ülke egemenliğinin; ülkemizin ekonomik istikrara kavuşmasıyla, ekonominin düzlüğe çıkmasıyla tesis edilebileceği tezi savunulmuştur. Bu görüş yabancı ekonomistlerden Camille Jacquart tarafından da benimsenmiştir.

Sonuç

1923 yılında Türkiye'nin manzarası, mal, para, insan gücü, ulaşım, teknik vasıta ve uzman yönünden çok yetersiz olan ekonomik kaynakları, uzun yıllar devam eden savaşlar sebebiyle tamamen kurumuş ve harabe haline gelmiş bir ülkenin durumunu yansıtıyordu. Maliye teşkilâtı da bozuk ve çağ dışı bir uygulamaya sahipti.

17 Şubat 1923 tarihinde toplanan İzmir İktisat Kongresi'nde, Atatürk, Türkiye'nin; avcı ve klasik tarım kültürü ve ekonomisini aşarak endüstrileşmiş batılı ülkelerin düzeyine doğru hızla değişmesi ve gelişmesi gereğine işaret etmiş ve akabinde de batılılarca "çağ değiştirme" operasyonu olarak nitelendirilen devrimlerine ve ekonomik reformlarına girişmiştir.

Ekonomik kalkınma yolunda sağlanan bu gelişmelerin, içinde bulunan ortam ve sınırlı imkanlar ölçüsünde küçümsenemeyecek bir başarı olduğu açıktır. Bu başarı, Türk milletinin liderinin gösterdiği yolda inançla çalışması ulu önderimizin halkına beslediği içten inanç ve güvenin iktisadî kalkınma tarihine en güvenilir bir örnektir.

Görülüyor ki, Kurtuluş Savaşı'ndan sonra, Atatürk'ün önderliğinde, her şey sıfırdan başlanarak, on beş yıl gibi çok kısa bir sürede, "çağ değiştirme" hedefine varılmak suretiyle, bugünkü modern Türkiye'nin sağlam temelleri atılmış, Avrupa'nın hasta adamı olmaktan kurtulup, saygın bir üyesi olmuştur.

Atatürk'ün ekonomik kalkınma modeli, Türk ulusunun çağdaş uygarlık düzeyine erişmesi hedefine yöneliktir. Bu uygarlık düzeyi, zamanın Batı Avrupa toplumlarında yaşanan bir ekonomik refah düzeyini yakalamaktır ve hatta onu geçmeyi ilke edinmiştir. Atatürk'ün Ekonomik Kalkınma Modeli, diğer ülkelerde yaşayan mazlum uluslara hem siyasi hem de ekonomik refaha ulaşmak için bir ilham kaynağı ve bir rehber olmuştur.

Kaynaklar

A-T. C. Başbakanlık, Cumhuriyet Arşivi Belgeleri

1. Başvekâlet Evrak, Fon Kodu: 4/4336, 23.6.29–5.2. 030, Yer No:10. 234.576.24–1.
2. Türkiye Cumhuriyeti, Hariciye Vekâleti, I. Daire Umum Müdürlüğü Dosya No: 66/19–295, 11 Haziran 1929, Fon Kodu: 030,10. Yer No: 234.576.24–2.

B-Kitaplar

3. Akbank, (1981) Cumhuriyet Dönemi Türk Ekonomisi, 1923-1978, İstanbul
4. Atatürk, (1989) Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C.I. İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara.
5. Aysan, Mustafa, (1980). Atatürk'ün Ekonomi Politikası, İstanbul.
6. Burak, Durdu Mehmet, (2004). Birinci Dünya Savaşı'nda Türk-İngiliz İlişkileri (1914–1918), Babil Yayınları, Ankara.
7. Burak, Durdu Mehmet, (2004). "İttihat ve Terakki Partisi'nin Demiryollarını Millileştirme Politikası ve 1917 Tarihli John Robert Pilling'in Şikâyeti ve Mahkeme Tutanakları", Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), Cilt 5, Sayı 1, Haziran.
8. Cem, İsmail, (1975). Türkiye'de Geri kalmışlığın Tarihi, 5. Baskı, İstanbul.
9. Davison, Roderic, (1988). Kısa Türkiye Tarihi (Çev. Durdu Mehmet Burak) Babil Yayınları, Ankara.

10. Eroğlu, Hazma, (1990). Türk İnkılâp Tarihi, Savaş yayınları, Ankara.
11. Ertan, Temuçin, (1999). Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, Ankara.
12. Gül, Muhittin, (1996).Türk İnkılâp Tarihi, Dizgi- Baskı, Ankara.
13. Hiç, Mükerrerem, (2002). “Cumhuriyet Döneminde Türkiye Ekonomisi”, Türkler, Cilt:17, yeni Türkiye Yayınları, Ankara.
14. Néré, Jaques, (1980). 1929 Krizi, (Çev. Vamık Toprak), A.İ.T.İ.A. Yayınları, No:134, Ankara.
15. Serin, Necdet, (1982). Atatürk Dönemi Ekonomi Politikası ve Türkiye'nin Ekonomik Gelişmesi, AÜSBF ve Basın Yayın Yüksek Okulu Basımevi, Ankara.
16. Ökçün, A. Gündüz, (1968). Türkiye İktisat Kongresi 1923- İzmir, Haberler-Belgeler Yorumlar, Ankara Üniversitesi SBF Yayınları No. 262, Ankara.
17. Öner, Atilla, (1981). “Atatürk Dönemi Ekonomi Politikası Reformları ve Maliye Uygulamaları”, Maliye Dergisi, Atatürk Özel Sayısı, Ekim.
18. Öztoran, Necdet, (1988). “Atatürkçülük”, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, c.4, S.12, Ankara.
19. Turan, Kemal, (1981). “Atatürk Dönemi Maliye Politikasında Tarım Kesiminin Yeri”_Maliye Dergisi, Atatürk Özel Sayısı, Ekim.
20. Yalçın, Semih-M. Turan- M. Ekincikli- Ş. Gedikli, (2003). Türk İnkılâp Tarihi ve Atatürk İlkeleri, Siyasal Kitapevi, Ankara.
21. Yazıcı, Nuri, (1986). Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi, Konya.
22. <http://www.agri.ankara.edu.tr> (10.02.2007).
23. <http://www.akdeniz.edu.tr/yeni1/sks/sksdb/kultur/aturk/devrimci.htm> (12.03.2007)
24. <http://knuth.ug.bcc.bilkent.edu.tr/bbakay/yazilar/article/iktisat.htm> (11.03.2007)
25. <http://www.mta.gov.tr/mta/mta.asp> (11.03.2007)

EKLER (Belgeler)**EK-1**

622
26

London General Press, 8, Bouverie Street, London, E.C.4.

"THE ECONOMIC FUTURE OF TURKEY."

by

Camille Jacquart

(Director General of Statistics, Government of Turkey)

in three parts

- (1) Facts & Figures from the Census
- (2) Finance & Foreign Relations
- (3) Opportunities for Foreign Enterprises

(About 4000 words)

030 | 10 | | | 234 | 576 | 24

CAMILLE JACQUART TARAFINDAN YAZILAN ÜÇ BÖLÜMLÜK RAPOR

1. NÜFUS SAYIMINDAN RAKAMLAR VE GERÇEKLER

2. MALİYE VE DIŞ İLİŞKİLER

3. YABANCI YATIRIMCILAR/GİRİŞİMCİLER İÇİN FIRSATLAR

EK-2

London General Press, 8, Bouverie Street, London, E.C.4.

"THE ECONOMIC FUTURE OF TURKEY."

- (1) Facts & Figures from The Census.

by Camille Jacquart

(Director General of Statistics, Government of Turkey)

Now that we possess some real statistical information about Turkey, we may take stock of the country and its future prospects, without being thereby reduced to writing pamphlets or panegyrics.

The census has revealed to us that Turkey has 13,660,275 inhabitants, of whom 92% reside in Asiatic Turkey; this representing, for an area of 762,736 square kilometres, 18 inhabitants to the square kilometre. The scarcity of population is most marked in the interior of Asia Minor and in the "vilayets" (administrative divisions) of the east, where there are only 15 and sometimes 8 inhabitants per square kilometre. Even on the coasts of the Marmora, the Aegean Sea and the Black Sea, there are not more than 29 inhabitants for each square kilometre.

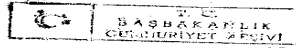
Such scanty population is to be noted as one of the first weak points in Turkey's economic armour - a primordial hindrance to the potential development of the country. It means a shortage of manual labour for public works and for extended cultivation of the land.

030 | 10 | | | 234 | 576 | 24

NÜFUS SAYIMINDAN RAKAMLAR VE GERÇEKLER

March 2008 Vol:16 No:1 Kastamonu Education Journal

EK-3

2.

Certainly, the population will increase; but only as a result of improved economic conditions.

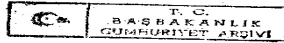
The agricultural census, of which the figures are now being published in French, permits the following conclusions, among others: (1) The agrarian population constitutes 65% of the whole. (2) The average of cultivated land is 25 deunums or 2 hectares for each family. This average is only exceeded to any considerable degree in the vilayets of Mersine and Adana, where it is almost doubled. The family of the agricultural classes, consisting generally of five persons, owns a couple of oxen, and 15 farm animals. (3) Cultivated lands comprised rather more than 4 million hectares in 1927; in other words, about 5% of the total area of the country. We are not speaking here of the area owned by the peasant classes, nor yet of the area of cultivable land; it has been established that the farmers do not cultivate more than a third each year of the land they own. While indicating the small area under cultivation, this figure also draws attention to the considerable territory which is not made productive, for lack of hands as well as mechanical aid. (4). It is evident from details of various crops, which we cannot discuss here, that the majority of peasants produce enough to live on and no more; this being due to the insecurity and the exploitation to which they were subject under the old regime, and also to the lack of markets to which they might send their harvests. As they gradually realise the benefits of the present peace and tranquillity, and when they have the means of communication with home and foreign markets,

030	10			234	576	24
-----	----	--	--	-----	-----	----

7

TÜRKİYE'DE TARIMLA UĞRAŞAN NÜFUS TOPLAM NÜFUSUN %65'DİR

EK-4

3.

production is sure to increase. In 1927, Turkish agriculture produced 94 million quintals of cereals (1 quintal being equal to 220 lbs.), 1,634,000 quintals of plants for industrial purposes, and 1,000,000 quintals of vegetables. Of the cereals, wheat is represented by 13,300,000 quintals, i.e. only 100 kilos for each inhabitant. The average yield of cereals is only 6.68 kilos per hectare, with a maximum of 7.5 quintals in Turkey-in-Europe and the vilayet of Brousee, and a minimum of 5.5 in the Mediterranean region. It would seem that by using machinery and fertilisers this yield could easily be doubled.

The value of the produce of cultivated land has been estimated at 337 million Turkish pounds, of which 70% is accounted for by cereals; the value of livestock has been estimated at 650 million Turkish pounds (a Turkish pound is at present equal to about 11.0-6.).

In connection with these figures, it is to be remarked:

(1) That the year 1927 was particularly unfavourable by reason of exceptional drought. It is estimated that the normal yield exceeds that of 1927 by 50%.

(2) That we are dealing here only with the produce of cultivated land, exclusive of the produce from trees and vine, etc. cultivated for their edible fruit (grapes, figs, olives, nuts, almonds, pistachios, etc.); exclusive likewise of the money earned by breaking-in horses, etc., from which many farmers derive half or more than half their income.

030	10			234	576	24
-----	----	--	--	-----	-----	----

TÜRKİYE'DE ÜRETİLEN TOPRAK MAHSULLERİ VE MİKTARLARI

EK-5

But the drought which occurred in 1927 and which prevailed again in 1928, with results even more disastrous than the previous year for certain regions, accentuated the fact that Turkey is dependent for its crops upon atmospheric conditions; some of its inhabitants, indeed, are dependent upon these conditions for their daily bread. So that the development of the country's material prosperity is bound up (1) With irrigation, (2) With the provision of stocks of food-cereals, seed and fodder during the good years, so as to provide for the lean years.

These questions are being dealt with by the Government, and very extensive irrigation works are envisaged. In addition to which, efforts are being made to replace primitive methods of cultivation by modern processes and the employment of machinery. The statistical survey has revealed the existence of 15,000 agricultural machines, independent of primitive implements. The obstacle in the way of procuring machines is less the conservative nature of the peasants than the lack of resources, and the difficulty of repairs in the absence of mechanics.

The industrial census has drawn attention to what was already known: the poor state of development of industry in Turkey. In 1927, there were 155 industrial concerns which gave employment to 100 persons or more; 717 which employed from 21 to 100 persons; and 5128 which provided work for 6 to 20 persons. In other words, there were 6,000 firms employing 6 or more persons. The small workshops are about 60,000 in number, exclusive of home-industries, notably those connected with the popular art of rug-making.

030	10			234	576	24
-----	----	--	--	-----	-----	----

TÜRKİYE'DE ÇEKİLEN KURAKLIK VE ETKİLERİ

EK-6

It was ascertained that 4,850 machines were employed, representing 163,548 H.P., of which 87,223 H.P. came from the 2,585 electrically-driven machines.

The value of industrial production was estimated to be 453 million Turkish pounds, of which 65% can be ascribed to industries which work up agricultural products, including the products of fishery and the chase; and 18% goes under the heading of textile industries. These figures show (a) that the results obtained are probably correct, and (b) the direction in which the industrial development of the country must proceed, if any chance of success is to be hoped for.

For myself, I consider it useless to think about the successful introduction of large-scale industry in Turkey, except for certain industries for which raw materials are available in the country itself. I think that every effort should be made at encouraging men to learn a trade - to inculcate in the population a taste for artisanship, for which Turkish workmen are peculiarly suited by hereditary factors, and the apprenticeship to which has been so sadly neglected. The Government has actually drawn up a programme for professional organisation and training.

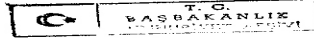
The above is a brief sketch of the actual state of affairs in Turkey to-day, from the economic point of view. It may help to throw some light upon the question of its future development.

030	10			234	576	24
-----	----	--	--	-----	-----	----

TÜRKİYE'DE BULUNAN MAKİNE VE ÇEŞİTLERİ

EK-7

London General Press, 8, Bouverie Street, London, E.C.4. 6.

"THE ECONOMIC FUTURE OF TURKEY."

(II) Finance & Foreign Relations.by Gamille Jacquart

What will be the immediate future of Turkey, from the economic point of view?

One fact is certain: that is, that the matter is no longer left, even in Turkey, in the hands of Allah. The men of the revolution have taken their Fate into their own hands. That is in itself a very great change. Under the old regime, the population was left very much to itself, and Asia Minor was completely abandoned by the authorities, who only occupied themselves with it for the purpose of levying taxes and taking its sons for military service. From this point of view, there are chances of a brighter future. The intense solicitude and practical efforts of the new government to improve the economic status of Turkey cannot be denied. There are many plans, some of which have been realised. It is truly remarkable now, after having been plunged into an abyss of misery and distress caused by seven centuries of governmental ineptitude of which it is difficult to form the remotest idea - aggravated by the catastrophic wars between 1911 and 1923 - the country has been saved.

030	10			234	576	24
-----	----	--	--	-----	-----	----

10

MALİYE VE DIŞ İLİŞKİLER

EK-8

London General Press, 8, Bouverie Street, London, E.C.4. 12.

"THE ECONOMIC FUTURE OF TURKEY."

(III) Opportunities for Foreign Enterprise.by Gamille Jacquart.

I have read somewhere that the national wealth of Turkey had been estimated to be a little over 4,000 million dollars. Not knowing how this estimate is arrived at, I cannot judge of its approximate degree of exactness. I am unable to explain to myself how the present value of real estates can possibly be ascertained.

According to calculations carried out by us, the national revenue may amount to roughly 2,000 million Turkish pounds. The part taken for taxation purposes is from 12 to 15% of this sum.

The budget is heavily burdened by the payment of international debts which were contracted by the late government without profit to the nation, by military expenditure, and public works which the Government wishes to finance without the aid of foreign capital. This policy ensures the country's financial autonomy. On the other hand, the protective tariffs, which are to be still further increased, together with monopolies, tend to make the cost of living constantly higher.

030	10			234	576	24
-----	----	--	--	-----	-----	----

15

YABANCI YATIRIMCILAR/GİRİŞİMCİLER İÇİN FIRSATLAR

EK-9

T.C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARSIVI

26

16.

They cannot in any way contribute to the supply of the country's economic equipment (machines, erection of factories, etc.), motor-cars, sewing-machines, typewriters, calculating machines, chemical products, domestic articles, glassware or metals. At present there is always considerable demand for cotton and woollen yarns, groceries, and building materials. As far as the granting of credit is concerned, it would be wise to consult the reports drawn up by the English commercial attaché in Turkey, which are models of prudent, concise, and exact information.

Perhaps for my part I have succeeded in giving some idea of the economic status of modern Turkey, and some indications concerning the prospects opened up for the development of business with this country.

Those who pursued a policy of non-collaboration in the economic restoration of Turkey would not only be committing a crime against the community of interests among nations and mankind in general, of which there is so much talk, but would also be blundering stupidly from the utilitarian point of view.

030 10 234 596 24

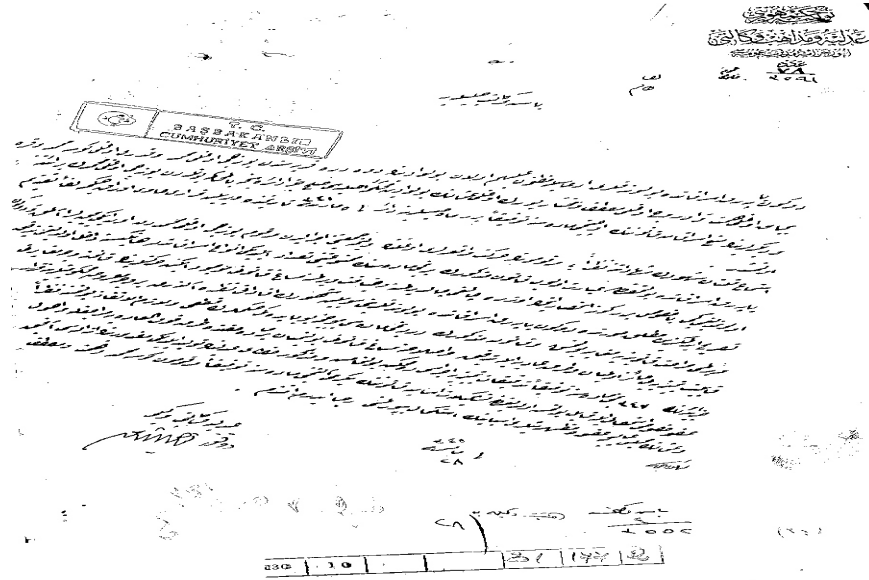
20

EK-10

T.C. BAŞBAKANLIK CUMHURİYET ARSIVI		234 596 24	
<p>Handwritten text in Turkish script, including names like KÖSE MEHMED, ORUÇ OĞLU MUSTAFA VE YÖRÜK OĞLU OSMAN.</p>		<p>Handwritten notes and signatures.</p>	
		<p>030 10 234 596 24</p>	

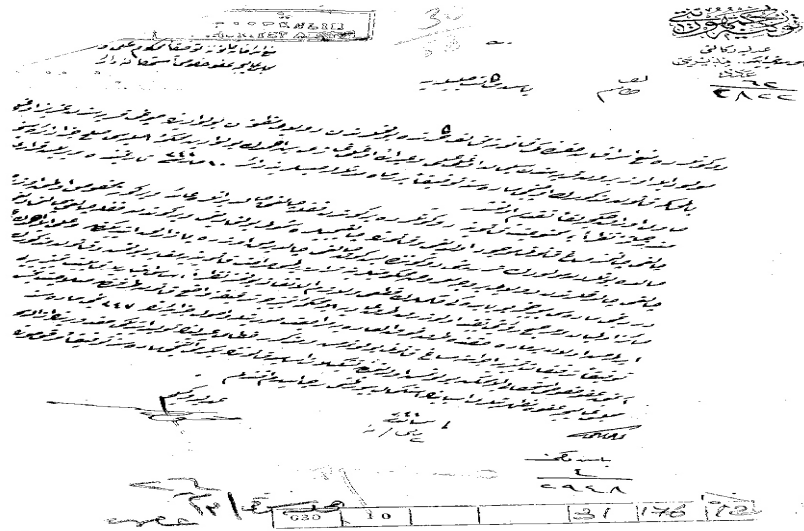
KÖSE MEHMED, ORUÇ OĞLU MUSTAFA VE YÖRÜK OĞLU OSMAN'IN MAHKÛM OLDUKLARI CEZANIN AFFI HAKKINDA

EK-11

ADLİYE VEKÂLETİ TARAFINDAN BAŞBAKANLIK YÜKSEK MAKAMINA
ARZEDİLEN AF HAKKINDAKİ YAZI

EK-12

DÜĞÜNLERDE MEN'İ İSRAFAT MAKAMINDAKİ KANUNA MUHALİF
HAREKÂTTA BULUNAN BOLVADİN'İN (ÖZİBURUN) KÖYÜNDEN AZİZ
OĞLU MEVLÜD İLE SÜLEYMAN OĞLU ALİ VE ABDULLAH OĞLU GAZİ BİN
AHMED'İN MAHKÛMİYETLERİNİN AFFI HAKKINDA